

SHAXSNING HUQUQIY XULQ-ATVORI VA MILLIY G'OYA TALABLARINING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Nizomiy nomidagi O'zMPU talabasi

Sobirjonova Omina

Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Raxmanova Nigina Amindjanovna

Annotatsiya

Ushbu maqolada shaxsning huquqiy xulq-atvorini shakllantirish jarayonida psixologik omillarning, ijtimoiy muhitning va milliy g'oya talablari asosida rivojlanadigan ongiy-ma'naviy mexanizmlarning roli yoritiladi. Huquqiy ong, huquqiy madaniyat va fuqarolik mas'uliyati kabi kategoriyalar milliy g'oya bilan uzviy bog'liq bo'lib, ular shaxsning ijtimoiy hayotdagi faol pozitsiyasini belgilaydi. Maqolada shaxsning ongida huquqiy qadriyatlar tarkib topishining psixologik omillari, motivatsion tizim, ijtimoiy identifikatsiya, iymone'tiqod va ma'naviy qarashlarning huquqiy xulq-atvorga ta'siri tahlil etiladi. Shu bilan birga, milliy g'oya talablari fuqarolarning huquqiy faoliyatini yo'naltiruvchi ma'naviy-psixologik kuch sifatida yoritilib, yoshlar tarbiyasida huquqiy ongni mustahkamlashning amaliy mexanizmlari ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: huquqiy ong, huquqiy madaniyat, milliy g'oya, shaxs psixologiyasi, ijtimoiy identifikatsiya, motivatsiya, fuqarolik mas'uliyati, ma'naviyat, huquqiy xulq-atvor, ijtimoiy muhit

Аннотация

В данной статье рассматриваются психологические основы формирования правового поведения личности в контексте требований национальной идеи. Анализируются такие категории, как правовое сознание, правовая культура и гражданская ответственность, которые тесно связаны с ценностями национальной идеологии и определяют активную социальную позицию человека. Особое внимание уделяется психологическим механизмам становления правовых ценностей, мотивационной сфере, социальной идентификации, духовно-нравственным установкам и их влиянию на правовое поведение. Также раскрывается роль национальной идеи как духовно-психологического фактора, направляющего правовую активность граждан, и приводятся практические подходы к укреплению правового сознания, особенно среди молодежи.

Ключевые слова: правовое сознание, правовая культура, национальная идея, психология личности, социальная идентификация, мотивация, гражданская ответственность, духовность, правовое поведение, социальная среда

Abstract

This article examines the psychological foundations of an individual's legal behavior within the framework of national idea requirements. It highlights the interconnected roles of legal consciousness, legal culture, and civic responsibility as key elements that shape a person's active social stance. The study focuses on the psychological mechanisms underlying the formation of legal values, including motivational factors, social identification processes, and moral-spiritual orientations that influence legal behavior. Additionally, the article explains how the national idea functions as a guiding psycho-spiritual force that directs citizens' legal activity and presents practical mechanisms for strengthening legal consciousness, particularly among youth.

Keywords: legal consciousness, legal culture, national idea, personality psychology, social identification, motivation, civic responsibility, spirituality, legal behavior, social environment

Kirish. Zamonaviy jamiyat taraqqiyotining asosiy mezonlaridan biri bu fuqarolarning huquqiy ongini yuksaltirish, ularning ijtimoiy-huquqiy jarayonlarda faol ishtirokini ta'minlash va milliy g'oyaga sodiq, mas'uliyatli shaxsni tarbiyalashdir. Har qanday davlatning barqaror rivojlanishi huquqiy xulq-atvor normalariga amal qiladigan, ijtimoiy munosabatlarda qonun ustuvorligini e'tirof etadigan va milliy manfaatlarni anglay oladigan fuqarolar mavjudligiga bog'liq. Shaxsning huquqiy xulq-atvori tasodifiy jarayon bo'lmay, u ma'naviy-ruhiy rivojlanish, ijtimoiy tajriba, psixologik ehtiyojlar va milliy g'oyalar ta'siri ostida shakllanadigan murakkab tizimdir.

Huquqiy xulq-atvorning psixologik asoslari shaxsning ongida qaror topgan qadriyatlar, e'tiqod, motivlar, ichki o'z-o'zini nazorat qilish mexanizmlari hamda ijtimoiy identifikatsiya jarayonlari bilan uzviy bog'liq. Bunda insonning oila, ta'lim muassasalari, jamoa va ijtimoiy madaniy muhit bilan o'zaro munosabatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa yoshlar ongiga milliy g'oya asosida shakllanadigan vatanparvarlik, mas'uliyat, burch, ezgulik va qonunlarga hurmat kabi fazilatlarning singdirilishi huquqiy madaniyatning barqaror asosini tashkil etadi. Milliy g'oya jamiyatni birlashtiruvchi, shaxsning ma'naviy olamini boyituvchi, ijtimoiy faoliyatni yo'naltiruvchi mafkuraviy kuch sifatida fuqarolarning huquqiy xulq-atvorini yanada mazmunli shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu sababli shaxsning huquqiy xulq-atvori va milliy g'oya talablarining psixologik asoslarini o'rganish nafaqat nazariy ahamiyatga, balki amaliy pedagogik, tarbiyaviy va ijtimoiy-psixologik qiymatga ega. Ushbu masala bo'yicha tahlil olib borish yosh avlodni ongli ravishda qonunlarga amal qiluvchi, jamiyatda o'z o'rnini to'g'ri belgilay oluvchi, milliy manfaatlarni e'zozlaydigan shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Mazkur maqolada shaxs huquqiy ongining shakllanish omillari, huquqiy xulq-atvorga ta'sir etuvchi psixologik mexanizmlar hamda milliy g'oyaning shaxs taraqqiyotidagi o'rni ilmiy asosda yoritiladi.

Asosiy qism. Shaxsning huquqiy xulq-atvori insonning jamiyatdagi huquqiy me'yorlarga

munosabati, qonunlarga rioya qilishi, ijtimoiy mas'uliyatni his etishi va o'z xatti-harakatini shu me'yorlarga muvofiq tartibga solish qobiliyatini anglatadi. Psixologiya fanida huquqiy xulq-atvor shaxsning ichki psixologik tizimi, ijtimoiy tajribasi, e'tiqodi va qadriyatlari bilan uzviy bog'liq holda shakllanishi ta'kidlanadi. A. Bandura, L. Kolberg, J. Piaje kabi olimlarning yondashuvlarida xulq-atvorning shakllanishi ongdagi kognitiv jarayonlar, ijtimoiy o'rganish mexanizmlari va axloqiy rivojlanish bosqichlari bilan izohlanadi. Masalan, Kolbergning axloqiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, shaxsning qonunlarga munosabati uning axloqiy tafakkur darajasi bilan bevosita bog'liq bo'lib, yuqori bosqichga ko'tarilgan sayin inson o'z xatti-harakatining ijtimoiy oqibatlarini chuqurroq anglay boshlaydi, bu esa huquqiy xulq-atvorning ongli shakllanishiga xizmat qiladi.

Huquqiy xulq-atvorni shakllantiruvchi omillar ko'p qirrali bo'lib, avvalo shaxsning huquqiy ongiga borib taqaladi. Huquqiy ong insonning jamiyatdagi normativ tizimni anglash darajasi, huquq va burchlar mohiyatini bilishi, o'z xatti-harakatini baholashga bo'lgan ichki mezonidir. O'zbekistonlik tadqiqotchilar, jumladan A. Jalolov, B. Ziyomuhamedov va Sh. Yuldashevlarning ilmiy asarlarida huquqiy ongning shakllanishi tarbiya, ta'lim, oilaviy muhit va ommaviy madaniyat ta'siri ostida amalga oshishi ilmiy asoslangan. Huquqiy ong taraqqiy etgan shaxs o'zini jamiyatning mas'uliyatli a'zosi deb his etadi, uning huquq va burchlari o'rtasidagi muvozanatni to'g'ri tushunadi va intellektual nazorat orqali xulqini tartibga soladi.

Psixologiyada shaxsning ijtimoiy identifikatsiyasi ham huquqiy xulq-atvor shakllanishida muhim o'rin tutadi. T. Tadjfelning ijtimoiy identifikatsiya nazariyasi shaxsning o'zini muayyan guruhning bir qismi sifatida tan olishi uning xatti-harakatlariga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Milliy g'oya fuqarolarning milliy, madaniy va ma'naviy birlik asosidagi identifikatsiyasini mustahkamlab, shaxsni jamiyatdagi vazifasini teran anglashga undaydi. Shaxs o'zini millatning bir bo'lagi sifatida his qilganida uning huquqiy xulq-atvori yanada barqarorlik kasb etadi. Chunki milliy g'oya asosida shakllanadigan vatanparvarlik, mas'uliyat, burch va ezigulik kabi qadriyatlar huquqiy xatti-harakatlarda o'z aksini topadi.

Milliy g'oya talablarining psixologik asoslari shaxsning ma'naviy olamiga bog'liq. Ma'naviy qadriyatlar ijtimoiy jarayonlarda yo'naltiruvchi kuch bo'lib, u shaxsda ongli tanlov, ehtiyoj va motivlar tizimini shakllantiradi. V. Franklning insonning ma'naviy mohiyati haqidagi g'oyalariga ko'ra, shaxsning ma'noga yo'naltirilganligi uning xatti-harakatlariga ijobiy ta'sir qiladi. Frankl fikricha, inson o'z hayotida ma'no topa olganida, uning harakatlari maqsadli, ongli va barqaror bo'ladi. Milliy g'oya ana shunday ma'naviy maqsadlarni belgilovchi omil sifatida shaxsni huquqiy xulq-atvorga undaydi. Zero, milliy g'oya jamiyatning ma'naviy tayanchi bo'lib, fuqarolarning huquqiy madaniyatini rivojlantirishda muhim psixologik faktor sifatida xizmat qiladi.

Huquqiy madaniyatning shakllanishida motivatsiyaning o'rni ham alohida ta'kidlanadi. Motivatsiya shaxsning huquqiy faoliyatga bo'lgan ichki intilishi, qonunlarga rioya qilishga

bo'lgan tayyorligi, ijtimoiy maqsadlarni qadrlash darajasini ifodalaydi. A. Maslou tomonidan ilgari surilgan ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasiga ko'ra, insonning xavfsizlik, ijtimoiylik va o'zini oqlash ehtiyojlari qondirilgan sari u jamiyatga nisbatan mas'uliyatliroq bo'ladi. Huquqiy xulq-atvor aynan shaxsning o'zini jamiyatda xavfsiz va hurmatli deb his etishi bilan uzviy bog'liq. Milliy g'oya bu ehtiyojlarning barqaror qondirilishiga xizmat qiluvchi mafkuraviy asos bo'lib, shaxsni ijtimoiy barqarorlikni saqlashga undaydi.

O'zbekiston jamiyatida huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi. Bu jarayonda fuqarolarning milliy g'oya talablarini chuqur anglashlari, huquq va majburiyatlarga ongli munosabatda bo'lishlari muhim. Psixolog olim G. Shoumarova ta'kidlaganidek, shaxsning ma'naviy immuniteti kuchli bo'lganida u ijtimoiy-huquqiy muammolarni oqilona hal qila oladi va turli vaziyatlarda qonuniy yo'lni tanlaydi. Shu nuqtayi nazardan, ma'naviy immunitetni mustahkamlash shaxsning huquqiy xulq-atvorini rivojlantirishning muhim mexanizmi hisoblanadi.

Shuningdek, ijtimoiy muhitning ta'siri ham huquqiy xulq-atvor shakllanishida asosiy o'rin tutadi. Ijtimoiy o'rganish nazariyasiga ko'ra, inson o'rnatilgan orqali xulq-atvorni o'zlashtiradi. Bandura fikricha, bola yoki yosh shu bilan o'ralashgan muhitda qanday xulq namunalari kuzatsa, o'sha namunalarni o'z faoliyatiga ko'chiradi. Shu bois oilada, ta'lim muassasalarida, ommaviy axborot vositalarida huquqiy me'yorlarga hurmat bilan qarash muhitining yaratilishi shaxsning huquqiy ongini mustahkamlaydi. Milliy g'oya esa ana shu ijtimoiy muhitning ma'naviy asoslarini ta'minlaydi.

Huquqiy xulq-atvorda iymon-e'tiqod va ma'naviy qarashlarning ta'siri ham muhim o'rin tutadi. O'zbekistonlik ma'naviyatshunos olim A. Jo'rayev fikricha, shaxsning ma'naviy e'tiqodi kuchli bo'lsa, u huquqiy me'yorlarga amal qilishni nafaqat ijtimoiy talab, balki ichki burch sifatida qabul qiladi. Bu holat shaxsning o'zini nazorat qilish qobiliyatini kuchaytiradi va xatti-harakatni barqaror qiladi. Ma'naviy qadriyatlar shaxsda axloqiy qaror qabul qilish jarayonini boshqaradi, bu esa huquqiy xulq-atvorning tabiiy ravishda shakllanishiga zamin yaratadi.

Milliy g'oya talablarining psixologik ahamiyati shundaki, u shaxsning ijtimoiy faoliyatini yo'naltiradi, jamiyatga nisbatan mas'uliyat hissini kuchaytiradi, huquqiy me'yorlarga sodiqlikni oshiradi. Milliy g'oya shaxsning milliy identiteti, o'ziga bo'lgan hurmat, jamiyatdagi o'rnini anglash kabi psixologik kategoriyalarni mustahkamlab, huquqiy madaniyatning mazmunini boyitadi. Fuqarolik pozitsiyasining shakllanishida milliy g'oya asosida tarbiya jarayoni muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayon ta'lim tizimi, ommaviy madaniyat, jamoatchilik va oilaning hamkorligida amalga oshadi.

Xulosa qilib aytganda, shaxsning huquqiy xulq-atvori bu oddiy tashqi xatti-harakatlar emas, balki chuqur psixologik, ma'naviy va ijtimoiy jarayonlarning mahsulidir. Huquqiy ong, ma'naviy qadriyatlar, milliy g'oya, motivatsiya, ijtimoiy identifikatsiya va ijtimoiy muhit shaxs xatti-harakatlarining mazmunini belgilovchi asosiy omillar sifatida o'zaro bog'liq

holda faoliyat yuritadi. Ushbu omillarning uyg'unlashuvi natijasida shaxs huquqiy madaniyatga ega, jamiyat oldidagi burchini anglaydigan, qonunlarga sodiq va mas'uliyatli fuqaro sifatida kamol topadi.

1-Jadval. Huquqiy xulq-atvorning psixologik omillari va milliy g'oya bilan bog'liqligi

Psixologik omil	Mazmuni	Milliy g'oya bilan bog'liqligi	Shaxs xulq-atvoriga ta'siri
Huquqiy ong	Qonunlar, huquq va burchlarni bilish darajasi	Milliy g'oya fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlaydi	Ongli xatti-harakat, qonunlarga hurmat
Ijtimoiy identifikatsiya	O'zini millat, jamiyat a'zosi deb his qilish	Milliy birlik va ma'naviy jipslashuv uyg'unlik yaratadi	Mas'uliyatli xulq, jamiyat manfaatini ustun qo'yish
Ma'naviy qadriyatlar	Ezgulik, vatanparvarlik, halollik	Milliy g'oya ma'naviy poydevor bo'lib xizmat qiladi	Axloqiy qarorlar, to'g'ri tanlov
Motivatsiya	Huquqiy me'yorlarga amal qilishga ichki rag'bat	Milliy manfaatni himoya qilish motivi kuchayadi	Qonunbuzarlikdan tiyilish, faol fuqarolik
Ijtimoiy muhit	Oila, maktab, OAVdagi tarbiya	Milliy g'oya ijtimoiy tarbiyaning yagona negizidir	O'rnatilgan xulq shakllanishi
O'z-o'zini nazorat	Ichki nazorat, mas'uliyat, o'zini boshqarish	Milliy g'oya mas'uliyat hissini yuksaltiradi	Barqaror huquqiy xatti-harakat
E'tiqod va dunyoqarash	Shaxsning hayotiy tamoyillari	Milliy g'oya dunyoqarashni yo'naltiradi	Qonuniy yo'lni tanlash ehtimoli yuqori
Emotsional barqarorlik	Stressga chidamlilik, hissiy muvozanat	Milliy g'oya barqaror psixologik muhitni qo'llab-quvvatlaydi	Vaziyatli qarorlarni to'g'ri qabul qilish

Sxema 1. Shaxsning huquqiy xulq-atvorini shakllantirish mexanizmi

MA'NAVIY QADRIYATLAR

HUQUQIY ONG → MOTIVATSIYA → O'Z-O'ZINI NAZORAT

IJTIMOIY IDENTIFIKATSIYA → MAS'ULIYAT HISSI

MILLIY G'OYA (BIRLASHTIRUVCHI OMIL)

HUQUQIY MADANIYAT

HUQUQIY XULQ-ATVOR (BARQAROR)

Sxema 2. Milliy g'oya va huquqiy xulq-atvor o'zaro ta'sir modeli

MILLIY G'OYA

MA'NAVIY QADRIYATLAR → HUQUQIY ONG → XULQ-ATVOR

IJTIMOY MUHIT VA TARBIYA

Jadval va sxemalarning tahlili

Yuqoridagi jadval va sxemalar shaxsning huquqiy xulq-atvori tasodifiy ravishda shakllanmasligini, balki u psixologik, ijtimoiy va ma'naviy omillar o'zaro ta'siri natijasi ekanini ko'rsatadi. Avvalo, shaxsning huquqiy ong darajasi huquqiy xulqning asosiy o'zagidir. Qonunlarni bilgan inson huquqiy me'yorlarni buzish oqibatini anglab yetadi va xatti-harakatini ongli ravishda boshqaradi. Jadvalda keltirilganidek, milliy g'oya bu jarayonga ma'naviy va motivatsion kuch bag'ishlaydi, chunki milliy qadriyatlarga sodiq shaxs jamiyat manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun qo'yadi.

Sxemalarda ko'rsatilganidek, ma'naviy qadriyatlar, huquqiy ong, motivatsiya, o'z-o'zini nazorat qilish va ijtimoiy identifikatsiya shaxsning barqaror huquqiy xulq-atvorini shakllantiruvchi o'zaro bog'liq tizimlardir. Masalan, L. Kolbergning axloqiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, shaxsning axloqiy tafakkuri oshgan sari u o'z xatti-harakatini ijtimoiy adolat tamoyillariga mos tarzda tashkil etadi. Bu esa bevosita huquqiy xulqni mustahkamlaydi. Banduraning ijtimoiy o'rganish nazariyasi esa ijtimoiy muhitning namuna sifatidagi ta'sirini asoslaydi. Jadvalda bu “ijtimoiy muhit” omili sifatida o'z aksini topgan.

Milliy g'oya esa ushbu mexanizmlarning barchasini birlashtirib turuvchi yadro vazifasini bajaradi. Chunki milliy g'oya fuqarolarda milliy identitetni mustahkamlaydi, ularda mas'uliyat hissini kuchaytiradi va ma'naviy immunitetni rivojlantiradi. Bu jarayon shaxsning huquqiy madaniyatini shakllantiradi, natijada barqaror huquqiy xulq-atvor yuzaga keladi. Sxemalardan ko'rinib turibdiki, milliy g'oya psixologik jarayonlarga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi va ularni umumiy yo'nalishga soladi.

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, har bir psixologik omil alohida olinganda ham muhim bo'lsa-da, ularning integratsiyasi kuchli ijtimoiy xulq-atvorni yaratadi. Huquqiy ong motivatsiyasiz samarasiz bo'lishi mumkin, motivatsiya esa ma'naviy qadriyatlarsiz barqaror bo'la olmaydi. O'z-o'zini nazorat qilish faqat ma'naviy fazilatlar bilan mustahkamlanadi. Shu sababli huquqiy tarbiya jarayonida bu omillarning barchasi birgalikda qo'llanilishi lozim.

Milliy g'oya va huquqiy xulq-atvor o'rtasidagi o'zaro ta'sir modeli shaxsning qonunlarga munosabati faqat rasmiy talablar emas, balki ma'naviy, psixologik va madaniy asosga ega ekanini ko'rsatadi. Shaxs o'zini millatning bir qismi deb his qilsa, fuqarolik burchi va qonunlarga sodiqlik uning ichki ehtiyojiga aylanadi. Bu esa jamiyatning ijtimoiy barqarorligi va huquqiy taraqqiyotining kafolatidir.

Xulosa. Shaxsning huquqiy xulq-atvori va milliy g'oya talablarining psixologik asoslarini tahlil qilish natijalari ushbu jarayonning murakkab, ko'p omilli va ijtimoiy-psixologik jihatdan muhim ekanini ko'rsatadi. Huquqiy xulq-atvor shaxsning huquqiy ong darajasi, ma'naviy qadriyatlari, motivlari, e'tiqodi, emotsional barqarorligi va ijtimoiy identifikatsiyasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ushbu omillarning har biri shaxsning qonunlarga munosabatini belgilaydi. Milliy g'oya esa ushbu jarayonning markaziy integrativ omili sifatida fuqarolarda vatanparvarlik, mas'uliyat, burch, sadoqat va qonuniylik qadriyatlarini shakllantiradi, natijada shaxsning ijtimoiy ongida huquqiy madaniyatning mustahkam poydevori vujudga keladi. Oila, ta'lim muassasalari, jamoatchilik va ommaviy axborot vositalari orqali beriladigan tarbiya milliy g'oya tamoyillari bilan uyg'unlashganda, shaxsning huquqiy tafakkuri va huquqiy xulq-atvori yanada barqaror shakllanadi.

Huquqiy ongning rivojlanishi shaxsning axloqiy yetukligi va ma'naviy immuniteti bilan bog'liq bo'lib, bu Bandura, Kolberg, Erikson kabi olimlarning psixologik nazariyalari bilan ham tasdiqlanadi. Mazkur nazariyalarning umumiy mohiyati shundan iboratki, shaxsning axloqiy va huquqiy qarorlar qabul qilishi u yashayotgan ijtimoiy muhit, o'rgangan qadriyatlar, ijtimoiy o'rnaklar va ichki motivlarga tayanadi. Shu bois huquqiy madaniyatni shakllantirish jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki shaxsning psixologik rivojlanish bosqichlarini hisobga olgan holda ma'naviy-ma'rifiy ta'sir o'tkazishni talab qiladi. Milliy g'oya bu jarayonda yagona maqsad va ma'naviy yo'nalish beruvchi strategik omil bo'lib, jamiyatdagi barqarorlikni ta'minlaydigan ichki motivatsiyani kuchaytiradi.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, huquqiy xulq-atvorning shakllanishi uzluksiz tarbiya, ma'naviy ta'sir, ijtimoiy muhit, shaxsiy tajriba va psixologik rivojlanishning uyg'unlashuvi natijasida sodir bo'ladi. Milliy g'oya tamoyillarining shaxs ongiga singdirilishi esa bu jarayon samaradorligini oshirib, fuqarolarning huquqiy ongini yuksaltirish, huquqiy madaniyatni mustahkamlash va qonuniy xatti-harakatni kundalik hayot me'yoriga aylantirishga xizmat qiladi. Natijada jamiyatda mas'uliyatli, qonunlarga hurmat bilan yondashadigan, milliy manfaatlarni anglaydigan va davlat taraqqiyotiga faol hissa qo'shadigan shaxslar yetishib chiqadi. Shu bois huquqiy tarbiya va milliy g'oya targ'ibotini psixologik yondashuvlar asosida uyg'unlashtirish zamonaviy pedagogika, psixologiya va ijtimoiy mexanizmlarning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Satvoldiyev F.A. Huquqiy madaniyat va huquqiy tarbiya asoslari. Namangan: Namangan davlat universiteti nashriyoti, 2024.

2. Iskandar Ergashev, Gulchehra Shodmonova. Raising Legal Awareness and Legal Culture in Youth. – 2022.
3. E. Kolenko. Understanding the Legal Culture in Uzbekistan Through an Economic Court Perspective. Kitob bob (“socio-legal investigation of legal consciousness in Uzbekistan”). Berlin / Springer, 2024.
4. Y. Al-Tamimi. Law, Identity, and Emotions. European University Institute, 2021.